eğitim bilim toplum
üç aylık hakemli dergi

HAKEMLİ MAKALE

ORTAK MALLARIN TRAJEDİSİNDEN ORTAK MALLARIN FIRSATINA: BİR ELİNOR OSTROM PORTRESİ

From Tragedy of Commons to Opportunity of Commons: A Portrait of Elinor Ostrom

İpek Gümüşcan*

Öz

Elinor Ostrom çalışmaları "Ortak mallar nasıl organize edilirse aşırı tüketim ve yönetimsel maliyet sorunlarının önüne geçilir?" sorusuna yanıt aramaya odaklanmıştır.

Akademik çalışmalar Ortakların Kullanımı Trajedisinin çözümü için 2 temel çözüm önerisi sunarlar. Bunlar firma teorisi ve devlet teorisi diye genelleyebileceğimiz çözüm önerileridir. Bazı kanaat önderleri "devlet" kontrolünü önerirken bazıları ise ortak malların özelleştirilmesi ile oluşacak olan mülkiyet hakkının bu sorunu çözeceğinin altını çize gelmiştir. Bu çalışmamamızın öznesini oluşturan ve ekonomi alanında Nobel alan ilk kadın olma özelliğini de taşıyan "Elinor Ostrom" ise ne tek başına devlet müdahalesinin ne piyasa mekanizmasının doğal kaynakların etkin kullanımında uzun süreli başarıyı sağlayamayacağını ancak ne devlete ne de piyasaya benzeyen kendi kendine organize olmuş kurumların çoğu zaman ortakların trajedisi sorununu çözmekte başarılı olduğunu gerçek hayat örnekleri ile ortaya koymuştur.

Anahtar Sözcükler: Ortak malların kullanımı trajedisi, Elinor Ostrom, kolektif(ortak, müşterek) hareket, çok merkezli oluşumlar.

Abstract

Studies given by Elinor Ostrom mainly focus on addressing the question of "How common pool resourses can be organized in such a way to overcome the problems of over consumption and organizational costs?" Literature in the field of common pool resources provides 2 main policy recommendations to get rid off "the tragedy of the commons". Some authors recommend state control while the others support property rights. However; Elinor Ostrom, who became the first woman to receive Nobel prize and subject of this study emphasize the importance of self-organized institutions, by depending on field studies, for long run sustainability of natural resource systems.

Keywords: Tragedy of commons,Elinor Ostrom,collective action,polycentric institutions.

* İstanbul Üniversitesi, SBF, İktisat Anabilim Dalı, Arş.Gör. / *ipekgmscn@hotmail.com*
Eğitim Bilim Toplum Dergisi / Cilt:8 **Sayı:**32 **Güz:** 2010 **Sayfa:** 49-60
Education Science Society Journal / Volume:8 **Issue:**32 **Autumn:** 2010 **Page:** 49-60

"Bir şey ne kadar çok kişinin ortak kullanımına açık ise, o mala o denli az ihtimam gösterilir. Herkes, esas olarak, kendini düşünürken hiç denecek kadar az ortak çıkarları düşünür."
Aristo (Politika, Kitap II,Bölüm3)[1]

GİRİŞ

Küresel ısınma, çevre kirliliği, küresel yoksulluk, kültürel mirasın dejenerasyonu, biyolojik çeşitliliğin azalması, finansal istikrarsızlık ve su kaynaklarının tükenmesi gibi sorunların mevzu bahis edilmediği tek bir gün bile geçmezken hem politik karar alıcıların hem de akademisyenlerin ortakların en iyi nasıl yönetileceğine dair tartışmaları devam etmektedir.

Her iktisat kitabı, Neo-klasik iktisat yazınının insan prototipi olan homo-economicus'un önüne kıt kaynaklar ile sınırsız isteklerinin ve ihtiyaçlarının tatmin edilmesi bilmecesini koyarken akılcı bireyin faydasınıençoklaştırma yolunda ortakların sonunu kendi elleri ile hazırlayışına seyirci kalmaktadır.

Bu çalışmamızda, Elinor Ostrom'ün ortak malların kullanımı trajedisini aşma konusunda yapmış olduğu katkılardan bahsetmeden önce 2009 yılında Nobel İktisat ödülüne layık görülmesi sürecinde emsallerine benzemeyen hangi noktaların öne çıktığı ile ilgili bir parantez açarak başlamak yerinde olacaktır.

Elinor Ostrom ekonomi çevrelerince Nobel iktisat ödülünü alana kadar çok fazla tanınırlığa sahip değildi. Bu duruma Ostrom'un asıl uzmanlık alanının siyaset bilimi olmasından[2] , makalelerinin hâkim iktisat yazınının bolca kullandığı matematiksel yaklaşımdan uzak olmasına ve makalelerinin geleneksel (neo-klasik/anaakım) ekonomi dergilerinin dışında yayımlanmasına kadar uzanan farklılıkta açıklama neden olarak gösterilebilir. 2008 yılında ekonomi Nobeli'ne layık görülen Paul Krugman'ın, 'Kurumsal Bir İktisat Ödülü' başlığı atarak ele aldığı ve 2009 ödüllerini konu ettiği makalesinde Ostrom'un çalışmalarına aşina olmadığını belirtmesi[3] Ostrom'un ödüle layık görülmezden önce kısıtlı bir çevre tarafından bilindiğini göstermektedir. Kısıtlı çevre diye tabir ettiğimiz güruhta yabana atılmayacak kadar değerli akademisyenlerin var olduğunu da belirtmek yerinde olacaktır. Daniel Kahneman ile birlikte 2002 Nobeli'ne Davranışsal İktisat'a yaptıkları katkılardan dolayı layık görülen Vernon L.Smith'in Forbes dergisindeki köşesinde ödülün ilanından sonra yer verdiği yazısının satır aralarında Ostrom'un çalışmalarını açtığı lisans derslerindeki sınıf okumalarında kullandığını belirtmesi Ostrom'un kimlerin radarına ödülden çok çok önceleri takıldığının göstergelerindendir.

Ana-akım iktisat kıtlık, bencillik ve rekabet kavramlarına dayanır. Elinor Ostom, hem hâkim literatürün pompaladığı bu kavramların aksine ortak

malların kullanımı trajedisine çözüm olarak *işbirliği* yaklaşımını geliştirmesi ile hem de Ekonomi Nobeli'ni alan ilk kadın olması özelliği ile bir ayrık otu duruşu sergiler.

Ekonomik buhranın insanların hayatını her açıdan etkilediği 1933'lerin Los Angeles'ında dünyaya gelen Ostrom'un sürdürülebilir kaynak kullanımı konusunda yaptığı katkıların nüveleri Ostrom'un çocukluk deneyimlerinde aranabilir. Savaş dönemi boyunca annesinin, aile tüketimi için sebze, meyve, bitki gibi mahsulleri bahçelerinde yetiştirip, bu ürünleri konservelemek suretiyle uzun süre muhafaza edişini gözlemlemesi, zor bir durumla karşılaşıldığında, dış bir gücün dayatması olmaksızın, yararlanıcıların kendi kendilerine geliştirdikleri çözümlerin söz konusu müşkül durumdan kurtulmada ne denli önem arz ettiğini erken yaşlarda kavramasına vesile olmuştur.[4]

Kuşkusuz, Ostrom'un çalışmalarını hem iş hem de hayat arkadaşı olan Vincent Ostrom'un katkılarından ayrı düşünmek olmaz. Ödüle layık görülmesinin ardından Indiana Üniversitesi'nde yaptığı Nobel konuşmasında her ne kadar ödül bireysel olarak kendine verilse de, Vincent Ostrom ile yıllardır ortak olarak düzenledikleri ve genel hatlarıyla ortak malların kullanımına dair olan seminer olmasaydı bu ödülün de olmayacağını deklare etmesi Ostrom'un ortak malların aşırı tüketimine getirdiği işbirliği yaklaşımını içselleştirdiğinin bir göstergesidir.[5]

Her ne kadar Nobel jürisi Ostrom'u ormanlar, balık yatakları, petrol yatakları, otlak alanları ve sulama sistemleri gibi kaynakların özel şirketler ya da devlet regülasyonu olmadan bu kaynakları kullanan kişiler tarafından nasıl sürdürülebilir ve etkin biçimde yönetilebileceğini ele aldığı için ödüle layık gördü şeklinde üç satırda özetlenebilse de Ostrom'un çalışmaları coğrafi olarak çok farklı ülkelere ve farklı alan incelemelerine dayanıyor. Indiana eyaletindeki polis departmanlarının birleştirilmesi, Nepal'deki sulama sistemleri, İsviçre ve Japonya'daki ormanlar ve dağlık meralar, Kaliforniya'daki yer altı su kaynaklarının yönetimi bu alan incelemelerinden yalnızca birkaçı.

1950'li yıllardan başlayarak ilk etapta balıkçılık örnekleri ile gündeme gelen ortak mallar sorunundan başlayıp; 1960'lı yıllara gelindiğinde Hardin'in ortak mallar yazınında kilometre taşı olarak niteleyebileceğimiz[6] meraların aşırı kullanımı sorunsalına dayandırdıktan sonra, Elinor Ostrom bağlamında geleneksel modelden, bu modelin getirdiği yukarıdan-aşağıya yönetim (top-down government) ve özel mülkiyet çözüm önerilerinden; çok-merkezli sistemlere doğru bir yumuşak geçişle bu çalışmanın iskeletini meydana getireceğiz.

ORTAK MALLARIN GELENEKSEL TEORİSİ[7]

Elinor Ostrom'un ortak malların kullanımı ile ilgili yaptığı çalışmalara baktığımızda başlangıç yıllarının 1960'lara uzandığını görürüz. Söz konusu dönemde lisansüstü seminer derslerinden birinin konusu olan Kaliforniya Eyaleti'nin güney kısmındaki yer altı su kaynaklarına Pasifik Okyanusu'nun tuzlu suyunun karışmasını engellemek maksadıyla vücuda getirilmiş girişimcilik örneklerini doktora tezinde incelemeye başlaması ortak mallarla iştigalinin miladı kabul edilebilir.

1980'li yıllarda Biefeld Üniversitesi'nde düzenlenen seminerler dizisinin[8] bir ayağı olarak "organizasyonel öğrenme" temalı bir sunum yapması istendiğinde; Ostrom, söz konusu dersin konusunu teşkil eden tuzlu suyun yeraltı su kaynaklarında yaratacağı kirlenmeyi önlemek hususunda başarılı olan girişimleri durum incelemesi olarak ele almaya karar verdiğinde oldukça dişli bir soruyla muhatap olur.

"Araştırmasının üzerinden neredeyse 20 yıllık bir zaman geçmesine rağmen bu sistemlerin etkin çalışmasını sağlayan ve su yataklarının fiziki durumunda iyileşme yaratan başarı hikâyesinin altında ne yatıyor?"

Ostrom, Biefeld'deki seminerin ardından doktora öğrencilerinden biri olan William Bloomquist'e yukarıdaki kallavi soruyu tezinde çalışması önerisinde bulunuyor. Bloomquist'in vardığı sonuç su kaynaklarından yararlananların bizzat kendilerinin oluşturduğu kurumların etkin çalıştığı ve söz konusu su yataklarının fiziki durumunda iyileşmeye vesile olduğu yönünde olunca; Amerikan Jeolojik Araştırma Kurumu'nun finansmanını yaptığı bir çalışmanın fitili Ostrom ve arkadaşları tarafından ateşleniyor. Ortak mallar ile ilgili teorik çalışmalar ve durum araştırmalarının toplanması ile oluşturulan bir arşivin ardından Ostrom; bu saha araştırmalarını, kurumların insan davranışları üzerindeki etkisini tespit etmek amacıyla mercek altına alıyor. Bu saha araştırmaları ilerleyen bölümlerde ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Ostrom'un ortak mallar yazınına su kaynaklarının haricinde yaptığı katkılara geçmeden önce bu alandaki sorunlara ilk parmak basan makaleleri ele almak tarihi bir perspektif geliştirmek açısından önem arz etmektedir.

Doğal kaynak sistemlerinin ekonomi politiği pergelin sabit ucu olarak balıkçılık örneğini alır, diğer bir deyişle ortak malların kullanımı trajedisi ilk olarak balıkçılık uygulamaları özelinde temellenmiştir. İlerleyen zamanlarda ise sürülerin otlatılmasından, su kaynaklarının yönetilmesi örneklerine doğru evrilmiştir.

Ortak mallar yazınının ilk yıllarına baktığımızda başta Gordon (1954),Scott (1955) olmak üzere ortak kaynak sistemlerinin analizi yapılırken kullanılan modellemelerde birbirine çok benzeyen,

-Her bir kaynağın -belirli bir zaman dilimi açısından konuşacak olursak- arz miktarı tahmin edilebilir, bir tek sonlu kaynağa sahip olduğu;

-Bu kaynaklardan yararlananların[9] *sahip olduğu varlıklar, yetenekler ve kültürel bakış açıları bakımından homojen olduğu;*

-Kaynaklardan yararlananların sadece kısa dönemli düşünen, kar maksimizasyonuna odaklanmış tam bilgi sahibi ancak işbirliğinden ve kurumları değiştirme gücünden ve değer yargılarından yoksun kişiler olduğu;

-Devletin ise genel kamu yararını gözeten, uzun erimli düşünüp, buna uygun politika kararlarını düzenlemeye muktedir olduğu; varsayımları kullanılıyordu.

Yukarıda yer verdiğimiz varsayımlar altında sosyal çıkmazlardan kurtuluşun anahtarı olarak Elinor Ostrom'a kadar Firma teorisi ve Devlet teorisi olmak üzere iki ana başlıkta toplanabilen çözüm önerileri kabul ediliyordu. Diğer bir deyişle herkesin kullanımına açık varlıkların maruz kaldığı aşırı tüketim ve kullanım sorunsallarının önüne geçmek için ya yaptırım gücüne sahip devletin regülasyonunun ya da mülkiyet haklarının belirlenmesinin çare olabileceği, bu çıkmazların öznesini oluşturan aktörlerin kendi iradeleri ile bu açmazlardan kurtulamayacakları düşünülüyordu. Bir sonraki bölümde neo-klasik yaklaşımın bencil rasyonel bireyinin ortak malların kullanımında düştüğü açmazları oyun kuramı örnekleri ile açıklayarak daha somut hale getirmeye çalışacağız.

SOSYAL ÇIKMAZLARA OYUN KURAMI GÖZLÜKLERİ İLE BAKMAK

Ostrom vd. (1994) ortak malı;
"göl, okyanus, sulama sistemi, avlanma sahası, orman ve atmosfer gibi insan eliyle yapılmış ya da doğal olan ve yararlanıcıları kullanımdan men etmenin zor olduğu bir kişinin tüketiminin diğer kişiye düşen payda azalma meydana getirdiği kaynaklar"[10] olarak tanımlarlar.

Garrett Hardin'in 1968 yılında yayımlanan aşırı kullanım, doğal kaynakların bozulması, balık rezervlerinin yok olması, aşırı ekin kaldırma ile ilgili mevzularda metafor olarak kullanılan makalesinin çıkış noktası Wiesner ve York'un *Scientific American* dergisinde nükleer silahlanma yarışını ele aldıkları makaleleridir. Bu iki makale ele aldıkları temalar bakımından değil, yukarıda belirttiğimiz varsayımlar doğrultusunda hareket edilmesi halinde teknik çözümden yoksun durumları incelemeleri yönünden birbirlerine teğettirler.

Tablo 1'de Wiesner & York'un nükleer silahlanma yarışı hakkında sarf ettikleri görüşlerin oyun kuramı tablosuna dökümünü yapacak olursak; nükleer

silahsızlanma akdini ihlal etmek her iki ülke için de dominant strateji olduğu için tarafların birbiri ile işbirliği yapmayacağı varsayımı altında Nash dengesi (200,200) getirilerini sağlayan hücrede sağlanacaktır. Ancak bu getiri Pareto etkin (P-etkin) değildir. Tarafların anlaşmaya sadık kalıp nükleer silahsızlanma yolunda adım atmaları halinde elde edecekleri getiri daha fazla olacağı halde miyopik davranış modeli sergileyen ülkeler muntazaman artan savunma harcamaları ve muntazaman azalan güvenlik çıkmazı ile karşı karşıya kalırlar. Değişen koşullar ile uyumlu olarak çıkmaz olgusu farklı durum çalışmalarına uygulansa da ilk çıkış noktası mahpus ikilemi örneğidir.[11]

TABLO 1:NÜKLEER SİLAHSIZLANMA

		RUSYA	
		İşbirliği	Akdi ihlal etmek
AMERİKA	İşbirliği	300,300 ↓ →	100,400 ↓
	Akdi ihlal etmek	400,100 →	200,200

Not: Hücrelerdeki değerler, oyuncuların ilgili stratejiyi seçmeleri halinde elde edilecekleri fayda bileşimini göstermektedir.

Ortak malların kullanımı trajedisini temsil etmesi açısından Hardin'in sözel olarak ele aldığı sürü otlatma metaforunu oyun matrisi haline getirecek olursak belirli bir büyüklükteki mera için otlatılabilecek en fazla hayvan miktarının N olduğu varsayılırsa, 2 çobanın olduğu basitleştirilmiş dünya analizinde her bir çoban N/2 hayvan otlatma kararında mutabık kalarak bir anlaşma sağlarlar. Her iki taraf için de getiriler hesaplanırsa akdi ihlal etmek dominant stratejilerinin birleştiği yerde Nash dengesine erişilir. İşte tam da bu noktada bireysel çıkarların ençoklaştırılması saikiyle hareket eden rasyonel bireylerin, müşterek iyiden fersah fersah uzaklaşması çelişki yaratır.

TABLO 2: HARDİN'İN SÜRÜ OYUNU[12]

		Çoban 2	
		İşbirliği	Akdi ihlal etmek
Çoban 1	İşbirliği	10,10 ↓ →	-1,11 ↓
	Akdi ihlal etmek	11,-1 →	0,0

Not: Hücrelerdeki değerler, oyuncuların ilgili stratejiyi seçmeleri halinde elde edilecekleri fayda bileşimini göstermektedir.

Hem nükleer silahsızlanma örneği hem de Hardin'in herkesin kullanımına açık meralarda aşırı otlatma sorunu bireylerin içine düştükleri sosyal çıkmazlardan

kendi başlarına çıkmalarının mümkün olmadığı sonucunu doğurduğu için; iki temel çözüm önerisi olarak yaptırım gücüne sahip devletin başat rolü oynaması ya da özelleştirme yoluyla mülkiyet haklarının yaratılması öne sürülür. Elinor Ostrom'a kadar bu iki politika önerisi sosyal açmazların *deus ex machinası*[13] olarak görülürken; Ostrom, tek yolun dış bir etmenin sihirli değneği ile sosyal açmazlara çözüm olmasını beklemek yerine ortaklardan yararlananların kendi aralarında yapacakları bağlayıcı anlaşmaların (binding agreements) ve gözeticiliğin (monitoring) ortak mallarda trajediden fırsata giden yolu açacak unsurlar olduğunu ortaya koyar.

DOĞAL KAYNAKLARIN EKONOMİ POLİTİĞİ VE ÇOKMERKEZLİ SİSTEMLER[14]

Ostrom'un alan incelemelerinden ilki yaklaşık olarak 600 kişinin yaşadığı İsviçre'nin Törbel köyündeki ortak alanların nasıl yönetildiğini incelemesi ile başlıyor. Bu yerleşim birimindeki ortakların yönetilmesi köklü bir tarihe sahip. 1483 yılında köyün sakinleri tarafından imzalanan bir anlaşma; Törbel'de bir arazinin mülkiyetini satın alan yabancıların ortak alanlar ve su haklarından yararlanmalarını yasaklıyor ve yeni arazi sahiplerinin akibetine dair karar alma yetkisini; bu yerleşim biriminde yaşayan ve hayvancılıkla uğraşan bireylerin oluşturduğu birliğin tekeline bırakıyor.

Bunun yanı sıra söz konusu birlik, çobanların yaz mevsimi boyunca kış süresince besledikleri sürülerden daha fazlasını otlatmamalarını (bağlayıcı anlaşma) denetlemek amacıyla görevli istihdam ederek; herhangi bir aşırı tüketim halinde kesilecek cezadan belirli bir miktarını denetleyiciye (gözeticilik) tahsis etmek suretiyle yararlanıcıların ortak mallar trajedisinden ortak malların fırsatı fazına geçmesinin zeminini hazırlayan bir mekanizma oluşturuyor. Bu alan incelemesi ne devlet ne de piyasa çözümüne benzeyen, yararlanıcıların kendi iradeleri ile ortak mallar dramının önüne geçmek adına inşa ettikleri çok merkezli yönetişime örnektir.

İsviçre'deki otlak alanlarının etkin kullanımını ele alan örnekten sonra Ostrom'un bir başka kıtada tamamen farklı bir alanda yapmış olduğu alan araştırmasına geçelim. Amerika'da polis departmanlarının konsolidasyonu ile ilgili 1973 yılında Roger Parks ve Gordon Whitaker ile ortaklaşa yaptığı araştırmada Indiana Eyaletindeki metropollerde polis teşkilatlarının birleştirilmesi suretiyle oluşturulacak merkezi bir birimin ölçek ekonomileri açısından ve bu birimlerin suç oranları üzerinde yaratacağı etki açısından nasıl bir sonuç doğuracağını inceleyen Ostrom, şehir hayatı için en uygun tek bir çözüm önerisinin olmadığı bulgusuna erişiyor. Ne tek bir merkezi teşkilat ne de küçük ölçekli birden fazla birimin yalnız başına çözüm olamayacağı her ikisinin de bir arada bulunduğu çok katmanlı örgütlenmenin en iyi çözüm olduğunu vurguluyor.

Ortak mallardan yararlananların trajediyi aşma konusunda oluşturdukları bir başka girişim örneği olarak Alanya'daki balıkçılık kooperatiflerinin 10 yılda tam anlamıyla oturtabildikleri, parsellenmiş avlanma sahalarını kurayla kooperatif mensubu balıkçılara dağıtan ve her bir balıkçının bir sonraki gün yan alana rotasyonu ile fırsat eşitliğinin sağlanmaya çalışıldığı sistem, balık havzalarındaki aşırı avlanma ve türlerin yok olması tehlikesinin önüne geçmek adına oluşturulan başarılı kurum örneklerinden Ostrom'un ağına takılmış bir diğer alan incelemesidir.

SONUÇ

Ostrom'un 1991 yılında "Ortakları Yönetmek" (Governing The Commons) kitabının yayınlanmasına kadar geçen zamanda devletin ve özel mülkiyetin olmadığı her yerde aşırı tüketim dramı yaşanır anlayışından yola çıkarak bugün geldiğimiz noktayı ele aldığımız bu çalışmada hem yazarın akademik çalışmalarını hem de yazarı ele alan gazete ve dergi kupürlerinin temas ettiği noktaları referans alarak bir Elinor Ostrom profili oluşturmaya niyetlendik. Ostrom'un Nobel ödülüne layık görülmesi iktisat ilminin ihtiyaç duyduğu silkelenmeyi, sarsılmayı ve iktisada taze bir yaklaşımı beraberinde getirmiş gibi görünüyor. Soyut varsayımlar; iktisadı, Coase'nin ortaya koyduğu gibi gerçek hayatta ne olup bittiği ile en küçük bir ilişkisi olmayan, boşlukta yüzen teorik bir sistem[15] ya da Milton Friedman'ın vurguladığı gibi matematiğin gizli bir koluymuşçasına[16] davranmaya iterken; 1969 yılından beri dağıtılan Ekonomi Nobeli'nin 41 yıllık serüveninde Ostrom'un ödüle layık görülmesi ödülü paylaştığı Oliver Williamson'ın da ifade ettiği gibi piyasaların ABD Merkez Bankası eski Başkanı Alan Greenspan[17] varsayımları ile hareket ettiğine inanmanın bizi soyut bir dünya ile baş başa bırakmaktan öteye götürmeyeceğinin Nobel jürisi tarafından ayırtına varıldığı ve ekonominin saf bir bilim olmaktan daha çok disiplinlerarası bir alan olma yolunda ilerlediğine inanmamız için bize haklı bir sebep sunuyor.

Hardin'in "Ortak Malların Trajedisi" makalesinin aracılığıyla ekonomi ilmi ile uzaktan yakından ilgisi olmayanların bile herkesin ortak kullanımına açık malların aşırı tüketim olgusu ile bizi başbaşa bırakacağı ve kullanıcıların bu açmazdan tek başlarına çıkmalarının mümkün olmayacağına inandırılmalarının ardından Ostrom'un farklı alan incelemeleri ve ülke analizlerini önümüze sererek öne sürdüğü argümanlar hem ikna edici hem de Malthus'tan beri zihinleri meşgul eden artan populasyon karşısında kaynaklar nasıl yönetilmelidir sorusuna güzel bir cevap niteliğinde.

DİPNOTLAR

1 Aristo (Politika, Kitap 2,bölüm 3)

2 Ostrom lisans, yüksek lisans ve doktora derecelerini UCLA'dan siyaset bilimi alanında almıştır.

3 "….Ostrom'un çalışmasına aşina değildim,ancak çalışmalarının hızlı bir taramasını yapmak bile neden ödülün paydaşlarından biri olduğunun anlaşılması açısından yeterli:eğer amaç ekonomik kurumların hilkatini anlamak ise,kurumlar açısından yalnızca bireyler ve firmalar olmak üzere basit ikili ayrımdan daha fazla çeşitliliğin ve işe yarayan stratejinin varlığının ayırtında olmak önemli."…I wasn't familiar with Ostrom's work, but even a quick scan shows why she shared the prize: if the goal is to understand the creation of economic institutions, it's crucial to be aware that there is more variety in institutions, a wider range of strategies that work, than simply the binary divide between individuals and firms." Krugman,Paul.12 Ekim 2009. New York Times.

4 Zagorski(2006) "Elinor Ostrom Profili(Profile of Elinor Ostrom)" makalesinde, Elinor Ostrom'un hayatına çocukluğundan başlanarak bir bakış atılmıştır ve Ostrom'un annesinin "victory garden" adı ile anılan savaş zamanında geçimlik yiyecek yetiştirmek amacıyla hane halklarının evlerinin önünde oluşturdukları bahçelerden birine sahip olduğuna değinilmektedir.

5 Konuşmanın tam metnine " www.idsnews.com/news/story.aspx?id=73788 " adresinden ulaşılabilir.

6 Garrett Hardin'in "The Tragedy Of the Commons" makalesinin Web of Science istatistiklerine göre 4589 defa atıf alması mihenk taşı nitelemesini haklı çıkarır niteliktedir.

7 Bu başlıkta kullanılan "geleneksel teori" ibaresi, ortak mallar yazınında geçen "baseline model" ya da "conventional model" terimlerini ikame etmek amacıyla kullanılmıştır.

8 Söz konusu seminer, Biefeld Üniversitesi Disiplinlerarası Araştırma Merkezi bünyesinde 1981 yılında Paul Sabatier'in önayak olması ile gerçekleştirilmiştir.

9 Kaynaklardan yararlananlar terim olarak Elinor Ostrom'un tüm eserlerinde İngilizce "appropriator" kelimesine tekabül etmektedir. Çalışmamız boyunca bu terimin yerine yararlananlar ve yararlanıcılar kelimeleri kullanılacaktır.

10 Ostrom, E.1999. "Coping With The Tragedies Of The Commons" Annual Review of Political Science: p.497

11 Mahpus ikilemi örneği matris olarak ekler kısmında yer almaktadır.

12 Bu örnek Elinor Ostrom'un "Governing the Commons" kitabında oyun ağacı şeklinde tasarlanmış örneğin bir uyarlamasıdır.

13 Antik Yunan döneminde yazılan tiyatro eserlerinde, eser yazarlarının çok sık başvurduğu bir yöntemdir. Hikâyenin gidişi öyle karmaşık, içinden çıkılamaz bir hal alır ki, artık yazarın üretebileceği ilginç bir çözüm kalmaz ve sıklıkla başvurulan bir yöntem olarak da mitolojik tanrılar bir anda ortaya çıkarak (ilahi bir makine) olaya müdahale eder; ölmesi gerekeni öldürür, kurtarılması gerekeni kurtarırlar. Ortak mallar sorunsalında da yararlanıcıların içine düştükleri çözümsüzlükten kurtuluşa erememelerinden dolayı yaşadıkları ortakların aşırı tüketimi tıkanıklığının önüne geçmek adına dış mihrak olarak devletin müdahalesi ya da mülkiyet haklarının vücuda getirilmesi önerileri ile antik yunan tiyatrosunda kullanılan bu yöntem bağdaştırılmıştır.

14 "Çok merkezli sistemler" kavramı Elinor Ostrom'un çalışmalarında "polycentric systems" terimine karşılık gelmektedir.

15 Ronald Coase: "Var olan ekonomi, havada dalgalanan ve gerçek hayatta ne olduğu ile ilgili çok az alaka taşıyan teorik bir sistemdir."("existing economics is a theoretical system which floats in the air and which bears little relation to what happens in the real world")

16 Milton Friedman: "Ekonomi gerçek ekonomik problemler ile ilgilenmekten daha ziyade gittikçe matematiğin gizli bir kolu olmaya başladı"("Economics has become increasingly an arcane branch of mathematics rather than dealing with real economic problems")(http://cje.oxfordjournals.org/content/29/6/827.full)

17 Oliver Williamson:"Eğer piyasaların Alan Greenspan tarzında çalıştığına inanıyorsanız,o zaman detayları araştırmıyorsunuz demektir."("If you believe that markets operate in Alan Greenspan fashion, then you don't inquire into the details,") (http://www.nytimes.com/2009/10/13/business/economy/13nobel.html)

KAYNAKÇA

Aristo. Politika-Kitap 2.

Dietz, T., O. E., Paul C. Stern.2003. "The Struggle to Govern the Commons" Science, New Series, Vol. 302, No. 5652: 1907-1912.

Gordon, H. Scott.1954. The Economic Theory of a Common-Property Resource: The Fishery The Journal of Political Economy, Vol. 62, No. 2: 124-142

Hardin,G.1968 "The Tragedy of The Commons".Science 162:1243-1248.

Krugman, P. 12 Ekim 2009. "An Institutional Economics Prize". New York Times.

Michael Kitson.2005. "Economics for the future". Cambridge Journal of Economics 29: 827-835.

Netting, R.McC.1976. "What Alpine Peasants Have In Common:Observations on communal tenure in a swiss village.Human Ecology:135-146.

Ostrom, E. Roger B.Parks & Gordon P.Whitaker.1973. "Do we really want to consolidate urban police forces?A Reappraisal of some old assertions" Public Administration Review,Vol.33,No.5:423-432.

Ostrom, E.1990. "Governing The Commons:The Evolution of Institutions for Collective Action" Cambridge University Press.

Ostrom, E.,Gardner,R.,Walker,J.M.1994. "Rules,games and common pool resources".University of Michigan Press.

Ostrom, El.1999. "Coping With Tragedies Of The Commons"Annual review Political Science 2:493-535.

Ostrom, E.2000. "Reformulating The Commons".Swiss Political Science Review 6(1):29-52

Scott, A.1955. "The Fishery: The Objectives of Sole Ownership" Journal of Political Economy vol. 55: 116-124

Smith,Vernon L.10.12.2009. "Governing The Commons".Forbes.

Uchitelle, L. 13 Aralık 2009. "Two Americans Are Awarded Nobel in Economics". The New York Times.

Wiesner, J. B. and H. F. York, Scientific American 211 (No. 4), 27 (1964).

Zagorski, N.2006. "Profile of Elinor Ostrom".Proc Natl Acad.Sci.USA vol 103(51):19221-19223

Interview with Ronald Coase Inaugural Conference,International Society for New Institutional Economics St. Louis, Missouri, USA.1997.(http://coase.org/coaseinterview.htm)

EK

TABLO 3: MAHPUS İKİLEMİ

	MAHKÛM 2		
MAHKÛM 1		İtiraf etmeme	İtiraf etme
	İtiraf etmeme	4,4	8,2
	İtiraf etme	2,8	6,6

Not: Hücrelerde yer alan değerler, hapiste geçirilecek olan yılları temsil etmektedir. Mahkûm 2'nin itiraf etmediği varsayılırsa; Mahkûm 1 daha az hapis yatacağı için (2yıl<4yıl) itiraf etme stratejisini seçer. Mahkum 2'nin suçu itiraf edeceği varsayımı altında; Mahkûm 1 gene itiraf etme stratejisini uygulayacaktır. (6yıl<8yıl)-Bu durumda Mahkum 2'nin hamlesi ne olursa olsun Mahkûm 1 hep itiraf etme yolunu seçeceğinden, itiraf etme Mahkûm 1'in dominant stratejisidir.- Benzer bir mantık yürütme Mahkûm 1'in seçimleri veri alındığında, Mahkûm 2'nin hamlelerinin ne olacağına dair yapılırsa görülecektir ki Mahkûm 2 için de dominant strateji itiraf etmedir.